

Stromingen in de kinderrechtenbeweging

Thomas Maesele

Universiteit Gent, vakgroep sociale agogiek

Didier Reynaert

Hogeschool Gent, departement sociaal-agogisch werk

Maria Bouverne-De Bie

Universiteit Gent, vakgroep sociale agogiek

Rudi Roose

Universiteit Gent, vakgroep sociale agogiek

Lieve Bradt

Universiteit Gent, vakgroep sociale agogiek

I. INLEIDING

Het maatschappelijk debat inzake de rechten van het kind nam de voorbije eeuw verschillende gezichten aan. Daar waar de discussie bij het begin van de twintigste eeuw draaide om het beschermen van kinderen, met de adoptie van de eerste kindervetwet in diverse westerse landen, verschoof de discussie in de jaren zeventig, als reactie op dit beschermingsdiscours, naar een streven voor de erkenning van de handelingsbekwaamheid van ook minderjarigen. Met de aanneming van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) in 1989 kwam men tot een maatschappelijke consensus over de opportuniteit om ook de mensenrechten van kinderen uitdrukkelijk vast te leggen; het IVRK omvat zowel beschermings-, provisie- als participatierechten (cf. 3 P's). Met de goedkeuring van het IVRK vindt een verschuiving plaats in het kinderrechten debat van de vraag naar de noodzaak en betekenis van kinderrechten naar de implementatie van de in het IVRK besloten rechten (REYNAERT, BOUVERNE-DE BIE en VANDELDELDE, *forthcoming*). De enige vraag die nog lijkt over te blijven, is de technische vraag *hoe* we de principes van het verdrag implementeren in de praktijk (REYNAERT, 2007). De overvloed aan literatuur over normstelling, implementatie en monitoring van kinderrechten geeft hier uiting aan. Hierdoor dreigt het kinderrechtendiscours vervat te raken in een "*pensée unique*", met een euforisch geloof in de positieve gevolgen die kinderrechten zouden bewerkstelligen. In deze retoriek wordt voorbijgegaan aan het besef dat elke benadering van kinderrechten een sociale constructie is, en dat er met andere woorden verschillende constructies van kinderrechten mogelijk zijn met verschillende uitkomsten voor kinderen. Belangrijk is dan ook de vraag naar de gronden waarop deze diverse constructies van kinderrechten tot stand komen, afhankelijk van de socio-historische con-

text waarbinnen kinderrechten worden geïmplementeerd. De manier waarop kinderrechten worden geconstrueerd, wordt bepaald door de lezing die men geeft aan de rechten uit het Kinderrechtenverdrag. Wetenschappelijk onderzoek naar de manier waarop het Kinderrechtenverdrag wordt gelezen en kinderrechten worden geconstrueerd, is schaars. Tot op vandaag, en dit op de achttiende verjaardag van het IVRK, weten we weinig over hoe kinderrechten worden geconstrueerd doorheen diverse praktijken in verschillende contexten. Dit artikel wil een bijdrage leveren aan deze discussie. Het is gebaseerd op een onderzoek dat uitgevoerd is in 2006 naar hoe kinderrechtenactoren in Vlaanderen kinderrechten construeren in de praktijk en het beleid, of hoe met andere woorden verschillende stromingen het kinderrechtsveld in Vlaanderen (en België) inkleuren. In het eerste deel werken we op basis van een literatuurstudie de verschillende stromingen uit. Het tweede deel bevat onderzoeksbevindingen over hoe het Vlaamse (en Belgische) kinderrechtslandschap door deze stromingen wordt ingekleurd.

II. STROMINGEN IN HET KINDERRECHTENDEBAT

Het kinderrechtendebate wordt in Vlaanderen sterk gedragen door het debat over de handelingsbekwaamheid van kinderen. Kinderrechten worden aldus benaderd vanuit de discussie over de competentie van kinderen. Verhellen (2000) onderscheidt drie stromingen in de kinderrechtenbeweging op basis van positionering in de competentiediscussie: de reformistische, de radicale en de pragmatische stroming. De grenzen tussen deze verschillende stromingen zijn open. Dit betekent dat deze stromingen ideaaltypische constructies zijn. Deze constructies sluiten dus niet uit dat in de praktijk een bepaalde dominante lezing elementen van een andere stroming bevat.

§ 1. DE REFORMISTISCHE STROMING

In de *reformistische stroming* staat het onbekwaamheidsargument voorop. Kinderen worden gezien als incompetente wezens. Ze bezitten nog onvoldoende of helemaal niet de bekwaamheden die in de samenleving noodzakelijk zijn. Toch zijn een aantal auteurs in deze stroming van mening dat onze samenleving de bekwaamheid van kinderen tot het nemen van rationele beslissingen onderschat en dat deze bekwaamheid graadueel wordt verworven. Men gelooft dat kinderen eerder de competentie tot het maken van rationele en geïnformeerde beslissingen kunnen verwerven dan algemeen wordt aangenomen. Vandaar dat men pleit voor verlaging van de meerderjarigheid en een geleidelijke rechtsverkrijging (PURDY, 1992; VERHELLEN, 2000). Simon (2000) daarentegen meent dat de verwijzing naar rechten misleidend is. “*Het opkomen voor een grotere bescherming van kinderen gaat soms gepaard met een radicale afwijzing van kinderrechten zelf*” (HANSON, 2003: 39). Simon definieert het onderliggende universele principe als volgt: “*All individuals have an obligation not to inflict the gravest harms upon children*” (SIMON, 2000: 4). We moeten niet nagaan of een recht al dan niet geschonden wordt. We moeten kijken naar het leed en diegene die het aangebracht heeft. Net zoals Purdy (1992) meent Simon dat gelijke rechten een spanningsvolle relatie creëren tussen opvoeders en kinderen. Purdy (1992: 224) stelt zelfs dat “*helping children to acquire equal power in the household or letting them leave it altogether is not likely to be in their best interests*”. Ten laatste kaart Simon, in navolging van van Nijnatten (1993), het probleem aan van de hoge abstractiegraad van kinderrechten. Hierdoor wordt de context gemakkelijk uit het oog verloren. Hij pleit dan ook voor een “perspectief van het leed”. De focus ligt op de pijn die kinderen wordt aangedaan. Dit perspectief van het leed verantwoordt de nadruk op bescherming van deze kinderen en legitimeert volgens hem de beperking op de autonomie die het met zich meebrengt. Purdy (1992: 213) meent dat bescherming een aantal directe voordelen oplevert zoals “*being shielded from physical danger or exploitation, having a relatively settled family life, or just having free time to play*”. Deze stroming ziet kinderen dus als incompetent, gemeten aan de voor de uitvoering van rechten vereiste autonomie, en zal de nadruk leggen op de welzijns- en beschermingsrechten van kinderen.

§ 2. DE RADICALE STROMING

De *radicale stroming* betwist het onbekwaamheidsargument. Gelijkheid en gelijkwaardigheid (als hoogste morele norm) worden als principes naar voor geschoven. Elke discriminatie, in casu op basis van leeftijd, wordt moreel verwerpelijk geacht (VERHELLEN, 2000). Het accent ligt op vrijheids- en zelfbeschikkingsrechten. Men pleit met andere woorden voor de principiële erkenning van de rechtsgelijkheid van jongeren en vol-

wassenen. Dit houdt in dat beiden dezelfde rechten en vrijheden moeten kunnen uitoefenen. Zelfbeschikkingsrechten worden dan ook als *conditio sine qua non* aangezien om rechten te kunnen hebben. De kinderrechtenbeweging wordt hier gezien als een emancipatiebeweging in functie van meer gelijkheid (HANSON, 2003). Prout (2003: 17) formuleert het als volgt: “*This tendency towards children being given voice is underlined by another feature of late modernity: the trend towards individualisation. [...] [T]his is a trend towards people coming to think of themselves as unique individuals with chosen rather than prescribed or standard identities.*” De radicale stroming ontstond tegen de achtergrond van een ruimere maatschappelijke tendens van individualisering: de losmaking van het sociaal handelen uit traditionele denkkaders, geboden door dominante instituties. Het traditionele gezinsdenken wordt doorbroken ten voordele van een erkenning van de individuele autonomie en aspiraties van partners ten opzichte van elkaar en van kinderen ten opzichte van hun ouders. De radicale stroming vertrekt vanuit het concept van het autonome kind. Zelfbeschikkingsrechten staan in dit bevrijdingsperspectief als allesoverheersend principe voorop. Het kind wordt gezien als een competente, mondige persoon. De nadruk zal liggen op de participatierechten van kinderen.

Op deze visie zijn een aantal kritieken geuit. Volgens Mortier (2002) is er een aansluiting bij het Westers “egalitair individualisme” en daarnaast een profilering van gelijkheid vanuit één aspect ervan, met name “democratisch burgerschap”. Het egalitair individualisme gaat ervan uit dat er een historische lijn is naar een toenemende egalisering van individuen. In dit egalitair denken is er geen plaats meer voor “toevallige” verschillen, zoals deze tussen leeftijdsgroepen, en wordt aangenomen dat “*de welfare en sociale rechten paternalisme impliceren*” (BEULENS en MORTIER, 1989: 104). Welfare en sociale rechten zouden immers inhouden dat de zelfbeschikking fundamenteel begrensd is. Critici van de egalitairistische stroming menen dat competentie op zich onvoldoende is om zelfbeschikkingsrechten te kunnen uitoefenen. De feitenkennis is minstens even belangrijk om op een gefundeerde wijze beslissingen te kunnen nemen. Onmiddellijk stelt zich dan de vraag in hoeverre kinderen over deze feitenkennis beschikken (een vraag die ook ten aanzien van volwassenen gesteld kan worden). Hart (1991) geeft hier, vanuit een psychologische invalshoek, de kritiek op dat de ontwikkeling van het kind door deze stroming wordt ontkend en zo ook het belang van het kind in het gedrang komt.

§ 3. DE PRAGMATISCHE STROMING

Doordat de opsplitsing tussen een beschermings- en bevrijdingsperspectief een onvoldoende kader blijkt te bieden om de vele discussies rond kinderrechten te

kunnen plaatsen, ondernemen verschillende auteurs een poging om hierin een evenwicht te vinden (VERHELLEN, 2000; HANSON, 2003). Dit leidt tot de *pragmatische stroming* die stelt dat kinderen alle burgerrechten zelfstandig moeten kunnen uitoefenen tenzij kan worden bewezen dat er een incompetentie aanwezig is met betrekking tot bepaalde specifieke rechten en er hierover een maatschappelijke consensus bestaat. Zowel het recht op zelfbeschikking als het recht op bescherming moeten worden erkend (HANSON, 2003). Dit houdt een verandering in van de positie die men inneemt ten aanzien van kinderen (van “kinderen hebben geen rechten tenzij...” naar “kinderen hebben alle rechten tenzij...”). Hart (2002: 253) spreekt hier over “*evolving needs and capacities*”. Het Kinderrechtenverdrag kan volgens hem gezien worden als “*a strong indicator of the increased formal societal emphasis being given to participation and autonomy or self determination rights for children in balance with protection and nurturance rights*” (HART, 1991: 55). Hij stelt dat er een werkbaar evenwicht moet worden gevonden tussen beschermings- en zelfbeschikkingrechten.

Het voordeel bij dit standpunt is dat de bewijslast in de discussie omtrent competentie niet bij het kind zelf ligt. De vraag is echter of een maatschappelijke consensus omtrent incompetentie op een bepaald terrein wel mogelijk is. Daarnaast rijst ook de vraag welk instrumentarium men zal gebruiken om dit na te gaan. Beulens en Mortier (1989) menen hierover, vanuit een filosofisch perspectief, dat het opzetten van een competentietest een funderingsillusie opwekt. Dit leidt tot een grotere inmenging van specialisten in de situatie en zo tot een beperking van vrijheid, waartegen deze stroming zich precies wilde afzetten. Het is echter ook een arbitrair instrument. Dit instrument impliceert dat de maatschappelijke consensus gekend is, los van de context waarin de competentie bekeken wordt. Het zal zo normalisatie onderkennen en zo ook uitsluiting en stigmatisering legitimeren. De vraag is dan ook in hoeverre deze beweging geen mogelijkheid biedt om willekeurig om te springen met rechten. Dit kan gebeuren naarmate het de persoon in kwestie uitkomt om ofwel het kind te beschermen, ofwel het kind de nodige competenties toe te kennen om te handelen in een specifieke situatie.

III. DE STROMINGEN IN VLAANDEREN

Vanuit de vaststelling dat kinderrechten op diverse manier kunnen worden gelezen, gesitueerd binnen verschillende stromingen, stelden we ons de vraag hoe deze stromingen het Vlaamse (en Belgische) kinderrechtenslandschap inkleuren. Met behulp van een documentanalyse en de kwalitatieve onderzoeksmethode van interviews zijn we dit nagegaan. De documentanalyse is gebaseerd op het initieel Belgische overheidsrap-

port (BELGISCHE FEDERALE REGERING, 1994) en het laatste overheidsrapport (BELGISCHE FEDERALE REGERING, 1999) ten aanzien van het Comité voor de Rechten van het Kind, de Vlaamse overheidsrapporten ten aanzien van het Vlaams Parlement (VLAAMSE OVERHEID, 1998; 2000; 2001; 2002; 2003; 2004; 2005) en het alternatief rapport van de NGO-coalities in België (KINDERRECHTEN-COALITIE, 2001) ten aanzien van het Comité. Daarnaast hebben we nog additionele informatie geraadpleegd zoals de jeugdbeleidsplannen van de Vlaamse regering en documenten van de Kinderrechtencoalitie¹. Als voornaamste criterium voor de keuze van de documenten gold dat de besproken rapporten voor nationale en internationale controle werden gebruikt en dus de communicatie aantonen tegenover verschillende controleorganen. De keuze voor de bijkomende documenten werd ingegeven vanuit de wil en de noodzaak om de informatie uit te diepen en te actualiseren. Daarnaast hebben we ook de *Concluding Observations* van het Comité bekeken. Dit om inzicht te krijgen in hoe de informatie precies door het Comité wordt geëvalueerd. Deze informatie werd geanalyseerd aan de hand van (kritische) discoursanalyse. Dit is de studie van hoe teksten in een specifieke socioculturele praktijk doorwerken (FAIRCLOUGH, 1995). Er werden 5 thema's geselecteerd (niet-vergezeld minderjarige asielzoekers/kinderen zonder papieren, onderwijs voor personen met een beperking, leerlingenstatuut, jeugd delinquentie en de integratie van kinderrechtenbeleid en jeugd beleid) die in de analyse werden opgenomen. Dit betekent dat we de conclusies van het onderzoek steeds moeten kaderen binnen deze 5 thema's en dus de resultaten niet kunnen generaliseren. We kunnen echter wel tendensen onderscheiden. In de interviews werd de vraagstelling opgevat als “*meer gericht op de beschrijving van individuele gevallen en op het ontdekken, formuleren, typeren van kenmerken en begrippen met het oog op theorievorming*” (LINDERS en HIJMANS, 2001: 539). Er werden interviews afgenomen van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, drie NGO's die deel uitmaken van de raad van bestuur van de Kinderrechtencoalitie en de Vlaamse overheid. In wat volgt, geven we de belangrijkste resultaten van beide onderzoeksluiken weer.

§ 1. DOCUMENTANALYSE

Uit de *documentanalyse* bleek dat verscheidene lezingen van het verdrag ten aanzien van de verschillende discussiepunten worden gebruikt en dat de lezing in de tijd kan veranderen. De verschillende lezingen op de diverse punten beletten ons echter niet om trends in het discours te zien. De Kinderrechtencoalitie neemt zeer vaak een pragmatische lezing van het verdrag als uitgangspunt. Soms vertrekt ze vanuit een reformistisch standpunt maar de pragmatische stroming blijft de boven- toon.

1. De Kinderrechtencoalitie is een netwerk van 28 niet-gouvernementele organisaties; www.kinderrechtencoalitie.be.

Vaker dan de Coalitie lijkt de Vlaamse overheid te schommelen tussen verschillende lezingen. Men schipt vooral tussen een reformistische visie, die hoofdzakelijk in de jaren '90 werd ingenomen, een radicale en een pragmatische visie. De boventoon is op dit ogenblik eerder pragmatisch, soms aanleunend bij de radicale stroming. Tevens is op te merken dat de overheid de radicale lezing soms negatief hanteert om minderjarigen en volwassenen gelijk te kunnen behandelen. Bij het thema jeugd-delinquentie, bij wijze van voorbeeld, zagen we dat de overheid de radicale lezing gebruikte om te rechtvaardigen dat sommige zware misdrijven gepleegd door minderjarigen toch terecht worden door een strafrechtbank. Ook bij het thema niet-begeleide minderjarige asielzoekers merkten we dat het overheidsdiscours de radicale lezing negatief interpreteerde om minderjarigen boven de 16 jaar te kunnen repatriëren naar hun land van herkomst.

De lezing die het Comité voor de Rechten van het Kind aanhangt is gelijklopend met deze van de Coalitie. De standpunten die de Coalitie aanhaalde, werden vaak gevolgd door het Comité.

Het verschil tussen overheid en Coalitie ligt in het rechtspositionele uitgangspunt van de Kinderrechtencoalitie. Ze streeft ernaar om zoveel mogelijk rechtsinstrumenten te bekomen waar de bepalingen van het verdrag formeel in zijn vastgelegd. Men staat dan ook een sterke juridisering voor en beschouwt rechtsmechanismen als belangrijkste instrument.

De overheid is minder geneigd sterk te juridiseren. De reden dat een expliciete gerichtheid op formalisering ontbreekt bij de overheid, was niet na te gaan op basis van de analyse.

Het onderzoek toonde aan dat het officiële discours en dit van de Kinderrechtencoalitie vaak verschillend is. Na verloop van tijd is te zien dat de standpunten zich steeds meer op elkaar afstemmen. Deze interpretatie verdient niettemin nuancering. In de documentanalyse werd uitgegaan van "de overheid" en van "de Kinderrechtencoalitie". Dit werd gedaan om de analyse werkbaar te houden. Niettemin moet voor ogen gehouden worden dat zowel "de overheid" als "de Kinderrechtencoalitie" bestaat uit vele entiteiten en actoren die waarschijnlijk niet alle dezelfde visie hanteren en dezelfde standpunten aannemen. Om deze mogelijke verschillen in lezing na te gaan, werden kwalitatieve interviews afgenomen.

§ 2. INTERVIEWS

Er werden *interviews* afgenomen van drie organisaties die deel uitmaken van de Kinderrechtencoalitie, van een vertegenwoordiger van de Vlaamse overheid en van een medewerker van de Kinderrechtencoalitie.

Uit de analyse bleek dat de leden van de Kinderrechtencoalitie en de Kinderrechtencoalitie zelf er grotendeels

dezelfde lezing op nahouden. De pragmatische lezing haalt, globaal gezien, de bovenhand. Ook wanneer gerefereerd wordt aan een andere lezing, blijft deze ingepast in een pragmatisch uitgangspunt. Zowel de Kinderrechtencoalitie als haar leden nemen een rechtspositioneel uitgangspunt in. Men streeft ernaar om zoveel mogelijk van de bepalingen uit het verdrag in rechtsmechanismen en wetten vervat te zien. Dit wordt enerzijds ingegeven vanuit de angst dat een nieuwe regering genomen maatregelen zou terugschroeven en anderzijds om een afdwingbare juridische basis te hebben. Aangezien de leden en de Coalitie vanuit dezelfde invalshoek vertrekken, is het niet zo verwonderlijk dat er weinig discussies ontstaan bij het bepalen van de standpunten. Dit wordt, ons inziens, echter ook ingegeven door het feit dat het overgrote aantal van de leden weinig expliciet gevraagd wordt naar standpunten. Dit gebeurt slechts occasioneel, vooral bij het opstellen van het alternatieve rapport en op de open fora². Bij het inspelen op de actualiteit blijkt dat vooral de raad van bestuur (waar niet alle leden deel van uitmaken) hier het standpunt bepaalt.

De Vlaamse overheid duidde erop dat afhankelijk van departement verschillende accenten worden gelegd. Uit onze interpretaties is gebleken dat de overheid een pragmatische lezing hanteert. Afhankelijk van de accenten kan ze elementen bevatten van een andere lezing.

Zowel Coalitie, overheid als leden meenden dat de lezingen van overheid en Coalitie gelijklopend zijn. We konden echter uit het verder verloop van de interviews opmerken dat men vaak aangaf dat de lezing toch verschillend zou kunnen zijn.

Uit het onderzoek bleek ook dat de verhouding met de Franstalige Kinderrechtencoalitie, CODE, soms gespannen is. Over het algemeen wordt een cultuurverschil vastgesteld tussen Vlaanderen en Wallonië inzake kinderrechten. Het is goed mogelijk dat de Franstalige Coalitie er een andere lezing op nahoudt dan de Vlaamse.

§ 3. BELANGRIJKE VASTSTELLINGEN

Onderzoek naar hoe kinderrechten worden geconstrueerd, waarbij de aandacht gericht is op concrete contexten waarbinnen getracht wordt rechten van minderjarigen te implementeren, is schaars. Met dit artikel hebben we getracht hieraan een bijdrage te leveren door te analyseren hoe kinderrechtenactoren in Vlaanderen het Kinderrechtenverdrag lezen. Het kinderrechtendebat wordt in Vlaanderen sterk gestuurd vanuit het competentiedebat. Vertrekkend vanuit drie onderscheiden stromingen in het debat – de reformistische, de radicale en de pragmatische stroming – blijkt uit de rapportanalyse dat zowel de Kinderrechtencoalitie als de overheid vooral een pragmatisch standpunt inne-

2. De Kinderrechtencoalitie organiseert regelmatig open fora omtrent een bepaald thema.

men. De kwalitatieve interviews hebben dit beeld bevestigd. De lezing van de overheid is wel doorspekt met elementen uit de radicale lezing. Deze radicale lezing wordt vaak negatief gebruikt om beleidsmaatregelen te legitimeren die kinderen en volwassenen over dezelfde kam scheren.

In een pragmatische lezing wordt het IVRK als een te implementeren kader gezien. Binnen dit kader worden beleidsveranderingen beoogd door de Kinderrechtencoalitie. Het IVRK moet in zoveel mogelijk rechtsmechanismen vertaald worden. De Kinderrechtencoalitie vertrekt duidelijk van een rechtspositioneel standpunt en staat zo voor een sterkere juridisering van de relaties tussen kinderen en volwassenen. Dit biedt volgens de Coalitie de garantie dat de genomen maatregelen, ook bij het aantreden van een nieuwe regering, blijvend zullen zijn. Daarnaast heeft juridisering als voordeel dat beleidsmaatregelen een afdwingbare juridische basis krijgen. Deze rechtspositionele of rechtstechnische lezing vertrekt vanuit een geloof in de rights talk: “het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke problemen in termen van de rechten van de betrokken partijen” (BEULENS en MORTIER, 1989, 107).

We constateerden dat de lezingen van het verdrag verschillen in tijd. Vooral bij de overheid merkten we een “*changement de discours*” doorheen de tijd. Het bleek ook dat de overheid na verloop van tijd de punten die de Coalitie aanhaalt, tracht te verwezenlijken of tenminste aangeeft dit te willen doen.

Opvallend in het onderzoek is de moeilijkheid om de lezingen duidelijk van elkaar te onderscheiden. De verschillende stromingen zijn dan ook geen mooi afgebakende gehelen, maar vloeien in elkaar over. De lezing van het Comité voor de Rechten van het Kind is vaak gelijklopend met deze van de Coalitie. Het Comité neemt de standpunten die de Kinderrechtencoalitie uitdrukt, op in de *Concluding Observations*. De pragmatische lezing is binnen de Coalitie ook de lezing die de leden onderschrijven. Op basis van de interviews stelden we vast, doorheen ons kleinschalig onderzoek, dat de bevraagde leden zich wel kunnen herkennen in de lezing die de Coalitie aanhangt met name de pragmatische. Een aannemelijke verklaring zou kunnen liggen in de selectiecriteria die de Kinderrechtencoalitie gebruikt bij het evalueren van de aanvragen tot lidmaatschap. De toekomstige leden moeten immers het IVRK onderschrijven. De manier waarop de Kinderrechtencoalitie het IVRK interpreteert, kan de standaard zijn waaraan dit afgemeten wordt. Te verwachten is dat de leden zich kunnen vinden in (ongeveer) dezelfde lezing.

IV. DISCUSSIE

Wat is nu precies het verschil tussen kinderen en volwassenen? En kan dit wel gevat worden in een discussie omtrent het al dan niet competent zijn? Volgens Mortier (2002) is dit verschil complex en hangt het nauw samen met structurele maatschappelijke veranderingen.

Dit in ons achterhoofd houdende, is de vraag of het kinderrechtendebat geen nood heeft aan een *sociaal-politieke lezing*. Hiermee bedoelen we een benadering van kinderrechten die vertrekt vanuit een kadering van, en reflectie over het handelen van personen in concrete situaties en niet zozeer van het rechtskader *an sich*. Een sociaal-politieke lezing overstijgt de competentiediscussie door de focus op de sociaal-politieke context waarin kinderrechten gerealiseerd moeten worden. In een sociaal-politieke lezing fungeren rechten als een startpunt van dialoog. Dit betekent dat kinderen gezien worden als medeactor in de realisatie van een besef van “het belang van het kind” (ROOSE, 2007). De aandacht gaat dan naar de mogelijkheden zélf die in een samenleving vervat liggen om kinderrechten te realiseren. Mortier (2002) zegt hierover dat het een “*resource view*” op de gelijkheid van levensomstandigheden is. Rechten worden met andere woorden gezien als een bron van *empowerment*. Centrale elementen zijn vrijheid en gelijkheid. De vrijheid valt samen met het beschikken over de middelen om behoeften te bevredigen en doelstellingen te bereiken. De gelijkheid wordt gezien als een gelijke behandeling van individuen en groepen bij de verdeling van de middelen. Het gaat hier om een gedifferentieerde benadering waarbij kinderen en volwassenen enerzijds dezelfde mogelijkheden bezitten en anderzijds verschillende mogelijkheden hebben. Kinderen én volwassenen worden als wederzijds afhankelijk gezien. Bescherming is noodzakelijk wanneer verschillen kunnen leiden tot misbruik. Er wordt gestreefd naar het verbeteren van de middelen zodat kinderen hun rechten kunnen uitoefenen. Echter, op zich zijn wetten en verdragen als rechtsmechanismen onvoldoende. Essentieel voor een kinderrechtenbeleid, en ruimer voor elk sociaal beleid, is dat de sociale en culturele ontplooiingsmogelijkheden van mensen ondersteund en gestimuleerd worden. Dit houdt de ontwikkeling in van beleidspraktijken waarin mensen kunnen leren hoe ze kunnen omgaan met hun situatie vanuit een besef van menselijke waardigheid. Kinderrechten kunnen met andere woorden niet los gezien worden van het pedagogisch debat, doch zijn te zien als een referentiekader om dit debat te voeren (ROOSE en BOUVERNE-DE BIE, 2007).

V. CONCLUSIE

In deze bijdrage werd ingegaan op de vraag hoe kinderrechten in Vlaanderen gestalte krijgen. In een kleinschalig onderzoek naar de wijze waarop de Vlaamse overheid en de Kinderrechtencoalitie kinderrechten lezen, blijkt dat deze lezingen gelijklopend zijn en aansluiten bij de pragmatische stroming binnen het competentiedebat. Dit uitgangspunt leidt tot een sterke nadruk op kinderrechten als te implementeren rechten en tot een sterke nadruk op juridische afdwingbaarheid. Kinderrechten concretiseren zich echter in bepaalde contexten. Actoren in het kinderrechtenveld dienen dan ook

voortdurend na te gaan op welke manier zij tussenkomen in het leven van kinderen, op basis van welke lezing van het IVRK, ten aanzien van welke kinderen en met welke effecten dit voor kinderen gepaard gaat. Dergelijke overwegingen en reflecties kunnen bijdragen aan het streven naar een groter menswaardig bestaan voor kinderen.

REFERENTIES

- BEULENS, J. en MORTIER, F., "Het competentie-argument in het Kinderrechtendebat", in E. VERHELLEN, F. SPIESSCHAERT, en L. CATTRIJSE (eds.), *Rechten van kinderen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1989, 101-119.
- BELGISCHE FEDERALE REGERING, *Consideration of reports by states parties under article 44 of the convention. Initial reports of states parties due in 1994 Belgium. (CRC/C/11/Add.4)* 1994, verkregen op 26 februari 2006 op: [www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CRC.C.11.Add.4.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CRC.C.11.Add.4.En?OpenDocument).
- BELGISCHE FEDERALE REGERING, *Tweede rapport Rechten van het kind. 1998*, verkregen op 29 september 2005 van: www.just.fgov.be/nl_htm/organisation/html_org_admcentrale/html_dg1/rappnl.htm.
- COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND, *Concluding observations of the committee on the rights of the child: Belgium. 20/06/95. (CRC/C/15/Add.38) (Concluding observations/comments)*. 1995, verkregen op 26 februari 2006 op: [www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/6265d1507ebdf9f74125623700578cdd?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/6265d1507ebdf9f74125623700578cdd?Opendocument).
- COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND, *Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child: Belgium. 13/06/2002. CRC/C/15/Add.178. 2002*, verkregen op 28 februari 2006 op: www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/343e2ee65ff32b2cc1256bd60046c4f5?Opendocument.
- FAIRCLOUGH, N., *Critical discourse analysis. The critical study of language*, New York, Longman Publishing, 1995.
- HANSON, K., *Kinderrechten en strafrechtelijke verantwoordelijkheid: een kritische analyse*, niet-gepubliceerde doctoraatsdissertatie, Gent, Universiteit Gent, 2003.
- HART, S., "From property to person status. Historical perspectives on Children's Rights", *American psychologist* 1991, 46 (1), 53-59.
- HART, S., "Making sure the child's voice is heard", *International review of Education* 2002, 48 (3-4), 251-258.
- KINDERRECHTENCOALITIE VZW, *Verdrag inzake de rechten van het kind. Alternatief rapport van de Belgische NGO's*. 2001, verkregen op 12 december 2005 op: www.kinderrechtencoalitie.be/files/alternatiefrapportbelgie.pdf.
- KINDERRECHTENCOALITIE VZW, *Jongeren vanaf 16 voor de strafrechter: Kinderrechtencoalitie en Kinderrechtencommissariaat met verstomming geslagen!* 2002a, verkregen op 14 april 2006 op: www.kinderrechtencoalitie.be/default.asp?pageid=183.
- KINDERRECHTENCOALITIE VZW, *Open forum aanpak jeugddelinquentie 28 maart 2002*. 2002b, verkregen op 15 april op: www.kinderrechtencoalitie.be/files/jeugddelinquentieverlagopenforum.doc.
- LINDERS, H. en HIJMANS, E., "Kwalitatief Survey", in H. HÜTNER, K. RENCKSTORF en F. WESTER (eds.), *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap*, Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2001.
- MORTIER, F., "We zijn allemaal kinderen: bruggen tussen rechten voorkinderen en rechten voor volwassenen", *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten* 2002, 3, (extra editie), 10-17.
- PROUT, A., "Participation, policy and the changing conditions of childhood", in C. HALLET en A. PROUT (eds.), *Hearing the voices of children. Social policy for a new century*, London/New York, RoutledgeFalmer, 2003.
- PURDY, L.M., *In their best interest? The case against equal rights for children*, Ithaca and London, Cornell University Press, 1992.
- REYNAERT, D., "Het belang van het kind: zoektocht naar een lading voor de vlag", *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten* 2007, (8) 4, 203-205.
- REYNAERT, D., BOUVERNE-DE BIE, M. en VANDELDELDE, S., "A review of children's rights literature since the adoption of the Convention on the Rights of the Child", forthcoming.
- ROOSE, R., *De bijzondere jeugdzorg als opvoeder*, Gent, Academia Press, 2006.
- ROOSE, R., "Leiden kinderrechten tot engagement in de zorg?", *Alert* 2007, 33 (2), 13-17.
- ROOSE, R. en BOUVERNE-DE BIE, M., "Do Children Have Rights or Do Their Rights Have to be Realised? The United Nations Convention on the Rights of the Child as a frame of Reference for Pedagogical Action", *Journal of Philosophy of Education* 2007, 41, 3, 431-443.
- SIMON, T., "United Nations Convention on Wrongs to the Child", *The International Journal of Children's Rights* 2000, 8, 1-13.
- VAN NIJNATTEN, C., "Het kind tussen recht en bescherming", in C. VAN NIJNATTEN (red.), *Kinderrechten in discussie*, Amsterdam, Boom, 124-144.
- VERHELLEN, E., *Verdrag inzake de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën*, hoofdlijnen (4de volledig herzien ed.), Leuven/Apeldoorn, Garant, 2000.
- VLAAMSE OVERHEID, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris*, 1998, verkregen op 5 april 2006 op: www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv98/index.htm.
- VLAAMSE OVERHEID, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris*, 2000, verkregen op 5 april 2006 op: www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv01011999-31032000/Kinderrecht2000.pdf.
- VLAAMSE OVERHEID, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris*, 2001, verkregen op 5 april 2006 op: www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv01042000-31032001/Kinderrechten_rapport%20april%202000-maart%202001BAT.pdf.
- VLAAMSE OVERHEID, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris*. 2002, verkregen op 5 april 2006 op: www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/JV2002/VERTICAAL.pdf.
- VLAAMSE OVERHEID, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris*, 2003, verkregen op 5 april 2006 op: www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten/documentatie/jaarverslagen/jv2003/5verticaal2003.pdf.
- VLAAMSE OVERHEID, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris 2004*, 2004, Brussel, Vlaamse overheid Vlaamse overheid, *Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaamse parlement en de kinderrechtencommissaris 2005*, 2005, Brussel, Vlaamse overheid.